

Devlet-Toplum İlişkisinin Gündelik Hayattaki İnşası: Mahalle Muhtarı¹

The Construction of the State and Society Relationship in Everyday Life: Neighborhood Mukhtar

Şulenur ÖZKAN ERDOĞAN*

Élise Massicard'ın Fransızca asıllarından Türkçeye çevrilen önceki çalışmalarına² 2023 yılında bir yenisi eklendi. Fransa'da piyasaya çıkış tarihi 2018 olan "*Gouverner par la proximité. Une sociologie politique des maires de quartier en Turquie*" isimli kitabın Türkçeye çevrilmesi görevini Olcay Kunal üstlenirken; söz konusu kitap öncekiler gibi İletişim Yayınevi tarafından basıldı. Kitap, Türkiye'de bir yönetim birimi olan mahalle muhtarlığını devlet-toplum ilişkilerinin sürekli yeniden inşası açısından ele alarak özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Ancak kitabın

297

¹Élise Massicard, Mahalleyi Yönetmek: Muhtarlar Üzerinden Türkiye'de Devlet-Toplum İlişkileri (Çev. Olcay Kunal), İletişim Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2023, 373 sayfa. (Gouverner par la proximité. Une sociologie politique des maires de quartier en Turquie, Karhala, Paris, 2018.)

* Dr. Adayı/Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara-Türkiye, sulenurozkan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1065-0464>

Geliş/Submitted: 05.04.2024 | **Kabul/Accepted:** 19.05.2024

Atıf/Cite: Erdoğan, Ş.Ö. (2024). Devlet-Toplum İlişkisinin Gündelik Hayattaki İnşası: Mahalle Muhtarı. *Publicus*, (1). 295-308.

² Massicard'ın 2007 ve 2016 yıllarında Türkçeye çevrilmiş iki eseri daha bulunmaktadır. Bunlarda ilki Türkiye ve Almanya'daki Aleviliği masaya yatırmaktadır. İkincisi ise Türkiye'de devletin pratik yansımalarına farklı disiplinlerden yaklaşımları bir araya getiren derleme bir kitaptır. Derleme görevini üstlenen üç isimden biri olan Massicard'ın, kitapta yer alan çalışması ise Türkiye'deki muhtarların hukuki konumuna ilişkindir. Bkz. (Massicard, 2007); (Aymes vd., 2016).

yazına esas katkısı, Massicard'ın iki yıl boyunca gerçekleştirdiği saha çalışmaları ve gözlemlerine ilişkin bulgularıdır.

Her çalışma gibi bu çalışmanın da ortaya çıkış sürecinde birden fazla etkenin uyumlu biçimde bir araya gelmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, Massicard'ın uzun süredir görüş alanının büyük bir kısmını dolduran Türkiye hakkındaki akademik ilgisidir. Bunu takip eden ikincisi, Massicard'ın profesörlük unvanını almak üzere yeni ve etkili bir çalışma yürütmesi gerekliliğidir. Son olarak, söz konusu araştırmayı ortaya çıkaracak süreci Fransız Ulusal Araştırma Ajansı (*Agence Nationale de la Recherche*), Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (*IFEA*) ve Uluslararası İncelemeler Merkezi-Sciences Po, Paris (*CERI*) gibi kuruluşların da doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği belirtilmelidir.

Tüm bu etkenlerin bir aradığı Massicard'ın, 2012-2014 yılları arasında İstanbul'un beş farklı ilçe belediyesinden altı farklı mahalle muhtarlığını gözleme imkânı bulmasına ve bulgularını çözümlenerek kitaplaştırmasına yol açmıştır. Massicard'ın kendi deyişle devasa büyüklüğü sebebiyle pek çok zıtlığı aynı anda üzerinde bulundurma kapasitesine sahip İstanbul, muhtarlıkları gözlemek için yeterli bir alan oluşturmuş ve muhtarlıklarda yaptığı etraflı gözlemler de veri çeşitliliğini sağlamaya yetmiştir (s. 33-35). Massicard'ın örnekleme dahil ettiği mahallelerin beş farklı ilçe belediyesine bağlı oldukları ile incelenen altı muhtardan ikisinin kadın ve dördünün erkek olduğu belirtilmektedir. Massicard, Türkiye genelinde mahalle muhtarlıklarının cinsiyete göre dağılımı açısından bu oranın oldukça yüksek kaldığını farkındadır. Yazar, kendisinin belirttiği çeşitlilikler dışında temsiliyet ilkelerine birebir uymaya çalışmadığını "*toplumsal olayın örnekliliğini salt istatistiksel bakış dışında da düşünmenin mümkün*" olduğuna dayandırmaktadır (s. 34). Tüm bunlarla beraber, Massicard'ın muhtarlarla kurduğu güven bağına

yaptığı vurgu ve sahada kaldığı süre de düşünüldüğünde elde ettiği verilerin güçlü girdiler olarak çalışmasına katkı sağladığı ortadadır.

Çalışma; muhtarların görevleri, muhtarlık birimlerinin kuruluş tarihleri veya hukuki yapıları gibi tek yönlü incelemelerin çok ötesinde bir bakışa sahiptir. Bu bakışın temelinde, muhtarların devlet ile toplum arasında her gün yeniden üretilen ilişkilerdeki rollerini ancak etraflıca (yönetim bilimi/siyaset bilimi/çalışma sosyolojisi vb.) ele alındığında gerçekten anlaşılabilceği fikri yatmaktadır. Massicard bunu muhtarların kurumlarla geliştirdikleri ilişkilere (idari sosyalleşme) ve doğrudan vatandaşlarla olan karşılaşmalara bakarak gündelik politikaya yakın bir yerden yapmaktadır. Çalışma ilk bakışta salt devlet-toplum ikiliği üzerine kurulmuş gibi bir intiba yaratsa da okuma derinleştğinde gündelik hayatın aktör/aktrisleri olarak muhtarların söz konusu ikiliğin bulanıklaşan sınırlarındaki konumu yakından görülmektedir.

Massicard'ın sorgulaması; uzun süreli bir saha çalışması ile sınırları belirli ve çok yönlü kuramsal bilginin bir aradalığına dayanmakta ve bu durum yazarın kitap boyunca gözlemlenebilen samimiyetiyle okuyucuya aktarılmaktadır. Ayrıca, Massicard'ın bir yöntem olarak karşılaştırmayı seçmemiş olmasına rağmen, Türkiye'deki muhtarlığı kendi doğduğu yer olan Fransa ile zaman zaman karşılaştırdığı kısımlar (s. 72, 160) metnin geneli açısından oldukça besleyicidir.

Dört bölümden oluşan kitapta önce Türkiye'deki muhtarlık biriminin bu topraklardaki tarihi, hukuki, idari ve yer yer siyasi konumu gösterilmiştir. Tüm bölümler arasında, Türkiye'de konuya ilgili olan araştırmacıların -konunun temelini/kökenlerini oluşturması açısından- en iyi bildikleri bölüm olarak işaretlenebilecek ilk bölümde bile yazarın kimi tespitleri çarpıcıdır. Eş deyişle, Türkiye'de yaşayanların büyük ölçüde tahmin ettiği ancak ispat edilmesi konusunda zorlayıcı olabilecek kimi önermeler, Massicard sayesinde somutluk kazanmıştır.

Örneğin, Massicard muhtarlığın tek başına icra edilecek bir iş olarak görülüyor oluşundan hareketle, halihazırda hangi işe sahip kimselerin hangi nedenlerle muhtar olmaya istekli oldukları konusuna yakından bakmıştır. Bulgusuna göre; kentsel dönüşümün yaşanmakta olduğu ya da kısa bir süre sonra başlayacağını bilindiği mahallelerde muhtar olma isteği, emlakçılık ve müteahhitlik gibi meslek sahiplerinde daha yoğun görülmektedir. Buna göre söz konusu meslek sahipleri meslekleriyle muhtar olmanın yükümlülüklerini birbirlerini destekleyebilecek şekilde (ranta yönelik uyum) eş zamanlı sürdürülebileceklerdir (s. 80-81). Ayrıca muhtarlığın “*ikincil bir meşgale*” olarak görülmesine ilişkin geçmiş saptamaların, yazarın saha çalışmasına dayanan bulgularıyla desteklenmiş olması yine ilk bölümde öne çıkan konuların başında gelmektedir.

İlk bölümde dikkat çeken bir husus da muhtarlığın “*profesyonelleşme*” den çok “*konsolidasyon*” olarak ifade edilmesi ve bunun ardında yatan akrabalık, tanınırlık gibi özelliklerin altı çizilerek yapılan “*eşraflık*” vurgusudur. Yazar, eşraflığı örgüt sosyolojisi ile ayanlar paradigmasına dayanarak temellendirir ve bir adım daha ileri giderek muhtarlar üzerinden kurumsal eşraflığın üretimi düşüncesini savunmaya girişir (s. 123). Kısacası ilk bölümde pek çok açıdan yazına dayanarak konumu işaretlenen muhtarlığın, saha çalışması örneklerinden hareketle yeni kavramlarla da geliştirilmeye çalışıldığı ortadadır.

Kitabın ikinci bölümüne geçmeden evvel ilk bölümle ilgili bir not düşmek gerekir. İlk bölümün hemen başında yazar, mahalle muhtarlığı uygulamasının Osmanlı Devleti’ne dayanan kuruluş tarihini anlatmaya girişir. Ancak, yazarın bu kısmı ele alırken kullandığı kaynaklarda karşılaşmış olması beklenen “*mürur tezkeresi*” ya da “*Bilad-ı Selase*” gibi dönemin adlandırmalarına kendi metninde yer vermemiş olması, onun yalnızca kavram seçimi ya da dil-anlatım tercihlerine bağlanamaz. Çünkü bu durum kimi eksik/yanlış

anlaşılmalara yol açmış görünmektedir. Örneğin, İstanbul'da mahalle muhtarlarının görev başına getirilmelerine ilk olarak 1829 yılında Bilad-ı Selase (Eyüpsultan, Galata, Üsküdar)'nin Müslüman mahallelerinde -tüm İstanbul genelinde değil- başladığı bilinmektedir (Çadırcı, 2007: 13-18). Massicard'ın aktardığı "İstanbul'un her mahallesinde" bilgisi (s. 46) Bilad-ı Selase vurgusu olmadığından fazla genelleyicidir.

Kitabın "*Veritabanları Zamanında Tanıdık Bir Kurum*" genel başlığını taşıyan ikinci bölümünde Massicard, sözlerine muhtarlıkların kaldırılması üzerine yapılan geçmiş tartışmaları hatırlatarak başlar (s. 127).³ Massicard'ın bu sözlerinin üzerinden geçen yıllara rağmen, 31 Mart 2024 yerel seçimlerinin hemen öncesinde, bu inceleme yazısının kaleme alındığı tarihlerdeki çeşitli haberlerde de muhtarlıkların kaldırılması gerektiği söyleniyordu (yeniadimgazetesi.com.tr, 24 Şubat 2024), (akdenizmanset.com.tr, 15 Şubat 2024). Her iki dönemdeki haberlerin de gerekçesi e-devlet gibi dijital erişimlerin muhtarların görevlerini daralttığı hatta ortadan kaldırdığıdır. Bu konuya kitabındaki dört bölümden birini ayıran Massicard'ın, teknoloji-muhtarlık ilişkisine dikkat kesilirken ne denli haklı olduğu yıllar sonra da teyit edilmiş görünüyor. Yazara göre böyle gelişmeler muhtarların görevlerinde birtakım daralmalara yol açmışsa da esas değişiklik, görevlerinin biçim değiştirmiş olmasıyla açıklanabilir. Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), adrese dayalı bilgi sistemi ve çipli kimlik

³ Massicard, böyle tartışmaların son on yıldır kamuoyu gündeminde olduğunu söyledikten sonra 2012 tarihli bir habere göndermede bulunur. Bu dönemde ve sonrasında pek çok haber bulunmakla birlikte, bu tarihten evvel kamuoyuna yansıyan bir kanun teklifi hazırlığı da hatırlanmalıdır. 2009 tarihinde Cumhuriyet İttifakı içinde mevcut hükümet ile birlikte bulunan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), büyükşehirlerdeki mahalle muhtarlıklarını kaldırmaya yönelik bir kanun teklifi için çalışmaya başlamıştır.

Bkz.<https://www.haberler.com/guncel/mhp-buyuksehirlerdeki-muhtarliklarin-kaldirilmesi-11925002-haberi/>, Erişim: 10.05.2024.

kartları gibi yenilikler karşısında muhtarlar mahalle sakinleri hakkında görece daha az bilgi sahibi olduklarını ifade etseler bile bu aşamada doğrulama ve düzeltme gibi tamamlayıcı roller üstlenmeye başladıkları de ortadadır.

Bu bölümde, muhtarların nüfus işlemleri için “deneyime bağlı bilgi” kullanımları üzerindeki bir ifade özellikle dikkat çekicidir. Bir mahalle muhtarının ve onun muhtarlıkta bulunan oğluna göre kendilerinin *istihbarat ağlarının kuvvetli oluşu ve her sokakta bir adamlarının bulunuşu* bilgi kaynağı olarak ifade edilmiştir. Massicard bu durumu kelimenin devletin istihbarat birimini çağrıştırması ve işin güven-mahremiyet boyutlarını da vurgulaması açısından ilginç bulmaktadır. Aslına bakılırsa, böyle bir söylemin ilginç olmaktan öte başka bir gerçekliğe dayandığı söylenebilir. Bu noktada bakılacak yer Cumhurbaşkanının, Cumhurbaşkanlığı Sarayında köy ve mahalle muhtarlarının katılımlarıyla düzenli biçimde gerçekleştirilen Muhtarlar Toplantılarında yaptığı konuşmalardır. Bu konuşmalarda muhtarlardan kendi sorumluluklarındaki sınırlarda her bir hane hakkında bilgi sahibi olmalarının beklendiği, hatta muhtarların *gören göz, duyan kulak, en ücra köşedeki eller ayaklar* oldukları sıklıkla vurgulanmıştır (Özkan Erdoğan, 2016: 134-135). Böylece muhtarlara mikro düzeyde istihbarat benzeri görevleri yerine getirmeleri açık biçimde salık verilmiştir. Kısacası, Massicard’ın saha çalışmaları sırasında dikkatini çeken ve “ilginç” olarak nitelediği böyle söylemler, Türkiye’de aynı tarihlerde devletin en üst düzey temsil mekânında düzenli şekilde yeniden üretilenlerle örtüşmektedir.

Massicard, aynı bölümde muhtarlıklarda geçen diyaloglarda Türkiye’de oldukça yaygın olarak gerçeğin dışında kullanılan “amca, dayı, kızım, oğlum” gibi ifadeleri “kurgusal akrabalık ilişkisi sözleri” olarak nitelemektedir (s. 174). Bu duruma ise muhtarlıkların kolay erişilebilir ve tanıdık kurumlar olmalarını desteklemek için dikkat çekmektedir. Tam bu noktada, karşılaştırmalı çalışmaların önemli bir

özelliği ortaya çıkmaktadır ki o da konuya ilgililerin kendi ülkelerini bir yabancı araştırmacı gözüyle okumaları sayesinde ortaya çıkan çözümleme malzemelerinin çeşitliliğidir. Bir başka deyişle, yerel araştırmacıların gözünde sık tekrara ve kültürel belirlenimlere bağlı olarak sıradanlaşan pek çok husus, aynı/benzer çalışmayı yürüten bir yabancı araştırmacı için yeni bir çözümleme girdisi olarak kabul edilmeye uygundur. Kısacası, Massicard'ın Türkiye'de mahalle muhtarlıkları üzerinde yürüttüğü saha çalışmaları bir yerel araştırmacının gözden kaçırabilme ihtimalinin yüksek olduğu kültürel pek çok unsura dikkat çektiği için ayrıca kıymetlidir.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki çözümlemeye yönelik girdi çeşitliliği, kitapta yer yer karşılaşılan kimi örtük kabullerin varlığını sorgulamayı yadsımaz. Bu kabullerin araştırmayı güçlendirmek adına gerekli kaynaklarla desteklenmiş olması beklenebilir. Örneğin, ikinci bölümde yer alan Türkiye'de iş ve inşaat gibi kayıt dışı faaliyetlerin az görülmediğini bildiren yargı cümlesi (s. 131) ile yine Türkiye'de 1980 sonrasında ortaya çıkan yeni yoksulluk biçimlerine yapılan sosyal yardımların çoğalmasa (s. 147) gibi ifadelerin bu iddiaları gösteren çalışma kaynaklarıyla gösterilmemiş oluşu düşündürücüdür. Okuyucunun, bu ifadeleri destekleyecek çalışmalardan haberdar olmaya veya eğer doğrudan bir çalışma yoksa/ gösterilmesi mümkün değilse bu ifadelere ilişkin bir açıklama dipnotuna ihtiyaç duyabileceği hatırlatılmalıdır.

Kitabın, muhtarların devlet-toplum arasındaki ilişkiyi somutlaştırdığı üçüncü bölümü muhtarlıkları hem hukuki düzenlemeler içinde hem de kendi toplumsal bağlamına göre ele almaktadır. Buna göre vatandaşların devlete hangi yollarla ve nasıl erişebileceği konusunda muhtarların kılavuzluğu, devlet-toplum bütünleşmesini sağlamakta faydalı görünmektedir. Massicard'ın görüştüğü muhtarlardan yola çıkarak söylediğine göre, muhtarların bu konudaki en büyük etkisi devletle kuracağı ilişki biçimlerine hakim olmayan eğitim seviyesi

düşük ve yoksul mahalle sakinleri üzerindedir. Eğitim seviyesi yüksek ve internet erişimine/kullanımına hakim vatandaşların büyük çoğunluğunun muhtarların doğrudan yönlendirmesine çok da ihtiyaç duymadıkları ortaya çıkmaktadır. Muhtarların sorumlu oldukları sınırlar dahilinde, birtakım veri tabanı temelli kullanımlara geçişle birlikte bilgi kayıpları yaşadıkları sakinler de yine aynı gruba işaret ederler. Bu mahalle sakinleri muhtarı aradan kaldıran pek çok veri tabanlı işlemi doğrudan gerçekleştirebildikleri için muhtarlarla iletişimleri/temasları oldukça düşüktür ve bu yüzden de muhtarların söz konusu sakinler hakkındaki bilgileri sınırlanmış görünmektedir.

Massicard doğrudan söylemese bile ortaya çıkan tabloya göre, Türkiye’de muhtarlarla en az temasa geçen ve hatta kendi mahalle muhtarının ismini bile bilmeden yaşayan pek çok mahalle sakini üzerinde çeşitli araştırmalara ihtiyaç olduğu ortadadır. Ancak böyle araştırmalar neticesinde muhtarlık kurumunun toplumun farklı kesimleri için yüklendiği anlam daha açık görülebilecektir. Kısacası, Massicard’ın ikinci bölümde yer yer altını çizdiği ekonomik koşullar ve eğitim seviyesi gibi özellikler ondan sonraki çalışmalar için de yol gösterici olmuş görünmektedir.

İkinci bölümde ve belki de kitabın genelindeki en çarpıcı kısmın “*Kurumsal düzeni ‘ayarlamak’*” başlığı olduğu söylenebilir (ss. 226-255). Başlık altında, muhtarların kendi mahallesinde ikamet eden sakinleri için hukuku esnetme ve zaman zaman ihlal etmeye varan nesnellikten uzak davranış biçimleri örneklendirilmektedir. Başlık boyunca, bürokrasinin işleyişinden duyulan rahatsızlıkların muhtarların düzenleyiciliği, yardımcılığı ve ricacı olma olarak adlandırılabilir tutumlarıyla esneklikten iltimasa kayan çizgisi açıkça görülebilir. Tüm bu sürecin Türkiye’de muhtarlar ve sakinleri tarafından meşru görülüyor oluşuna dikkat çeken Massicard, buna benzer uygulamaların Türkiye özelinde olmasa da sokak düzeyindeki

bürokratlarda (*street-level bureaucrats*) da gözlemlenebildiğini aktarır (s. 230).

Bununla beraber, Türk idare tarihi çalışmalarına yaptığı atıflarla benzer durumların uzun süredir bu coğrafyada var olduğu fikrini somutlaştırır. Kısacası, kitabın üçüncü bölümünün yalnızca başlıklandırılmasında kullanılan kelime seçimleri bile (ayarlamak, ihlaller, kurumsallaşmış iltimas, özel iş birliği vb.) idari düzendeki aksaklıklar üzerinde düşünmek için yeterlidir. Herhangi bir partinin doğrudan aday göstermediği muhtarların yalnızca buna bakılarak siyasetten uzak kimseler olarak değerlendirilemeyecekleri ve kendi yönetim pratiklerindeki siyasi eğilimlerin yer yer ne denli keskinleşebileceği kitabın önemli tespitleri arasındadır.

Kitabın, son bölümü muhtarların kurumsal muhataplarıyla olan ilişkilerine ayrılmıştır. Muhtarların belediye ve kaymakamlık gibi muhataplarına karşı geliştirdikleri çeşitli hareket biçimlerini ayrı başlıklar halinde örneklendiren Massicard, bu bölümde de bir öncekinde olduğu gibi siyasi ilişkilere dikkat çekmiştir. Muhalefet partisi adaylarının belediye başkanlığına seçildikleri yerlerde görev yaptıkları süre boyunca mevcut iktidarca belirlenen yöneticiler ile yaşadıkları kimi sorunlara (yetersiz kaynak aktarımı, daha sık denetim vb.) benzer şekilde, herhangi bir siyasi partinin aday olarak gösterilmemelerine rağmen mahalle muhtarları ile belediyeler arasında da rastlanmaktadır.

Massicard'ın saha araştırmalarından çıkan sonuca göre, belediye başkanı/meclisi ile aynı siyasi görüşü paylaşan muhtarların talepleri öncelenirken diğerleri için aynı şeyi söyleyebilmek mümkün görünmemektedir. İyi hizmet veren/verdirebilen muhtarın özellikle sık ilişki kurduğu ilçe belediyeleriyle iyi ilişki içinde olmasının beklenmesinde olduğu gibi (s. 290) hizmet politikası yalnızca hukuk normlarına göre değerlendirilemez. Dolayısıyla muhtarların idari

muhatapları ile vatandaş arasında her gün yeniden üretilen ilişkilerinin ülkedeki hakim siyasi ortamın ve hukuka bağlılık derecesinin dışında konumlandırılmayacağı açıktır. Massicard'ın Türkiye'de muhtarlık kurumunda yaşanan özerklik kaybını ele aldığı sonuçtan önceki son başlığı tam olarak böyle tartışmalara ayrılmaktadır. Burada yazar, hukuki olarak siyasi partilere kapalı olan muhtarlıkların, 2000'li yılların ortalarından bugüne değin geçen sürede nasıl parti mantığına uymaya zorlandıklarını (s. 311) göstermeye girişir.

Türkiye'de mahalleler, orada ikamet edenlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile nüfus dağılımları açısından homojen bir dağılıma sahip değillerdir. Benzer biçimde mahalle muhtarlarının da görev yaptıkları sınırlar içinde yalnızca devlet egemenliğinin sürdürülmesinden sorumlu görevliler oldukları da iddia edilemez. Mahalle muhtarlarını gündelik hayatın işleyişi içinde devlet ve toplum arasında her gün yeniden ve farklı biçimlerde üretilen ilişki biçimlerinde konumlandırmak gerekmektedir. Massicard, muhtarlıkları Osmanlı döneminin mahalle romantizmine veya Türk tarihyazımında öne çıkan kökten modernleştirici anlatıların ötesinde; toplumsal dinamiklerle kurumsal baskıların arasında (s. 349) görmektedir. Bu sayede muhtarları ve onların hem mahalle sakinleriyle hem de kurumsal muhataplarıyla olan ilişkilerini kendi bağlamlarındaki özelliklerine dikkat ederek gösterebilmiştir. Massicard'ın buradaki başarısı fiziksel ve toplumsal yakınlığı örtüştürmüş (Bauman: 2011: 184) olmasıyla ilgilidir.

Yani Massicard, saha araştırması boyunca uzunca vakit geçirdiği muhtarlarla güven ilişkisi geliştirebilmiş, hatta kimi zaman mahalle sakinleriyle de tanışıklıklar geliştirmiştir. Böylece muhtarları kendi bağlamları içinde çözümleyebilmiştir. Çalışmasının yazına en büyük katkısı da uzun süreli yerinde gerçekleştirdiği gözlemleri yer yer karşılaştırmalı ve akademik bir derinlikle sunmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Massicard'ın Türkçe biliyor oluşu ve incelediği

mahalle muhtarlıklarıyla geliştirmeyi başardığı yakın ilişkiler, Türkiye'deki mahalle ve mahalle muhtarlıklarının nasıl bir toplumsal gerçekliğe denk düştüğünü açıkça göstermesi açısından oldukça özgündür. Buradaki açıklık vurgusu, toplumsal bir gerçekliği herhangi bir siyasi baskı hissetmeksizin dile getirebilme durumu üzerindedir.

Bir başka deyişle, Massicard'ın Türk olmaması ve dolayısıyla Türkiye'de eleştirel duruşu ve söylemleri sebebiyle siyasi olarak baskılanmaya çalışılan akademiden muaf bir kimliğe sahip olması; onun oy ve hizmet arasındaki değiş-tokuş fikrini (s. 262), zaman zaman ihlal edilen hukuki düzenlemeleri (s. 227) veya siyasi ilişkilerin muhtarlar üzerindeki etkisini (s. 302) gözler önüne sermesini kolaylaştırmıştır.

Sonuç olarak; yerel yönetimlere ilgi duyan her kesimden okuyucuya hitap etme genişliğindeki eserde, Massicard Türkiye'deki mahalle muhtarlıklarının birbirlerinden farklılaşan ancak her hâlükârda sahip oldukları çok yönlü ve devingen ilişki ağlarına dikkat çekmeyi başarmış görünmektedir.

Kaynakça

- Akdeniz Manşet Gazetesi. (2024, Şubat 15). Muhtarlıklar Kaldırılсын. <https://www.akdenizmanset.com.tr/yazarlar/halil-demir/muhtarliklar-kaldirilsin/36551/>, Erişim: 19.03.2024
- Aymes, M., Gourisse, B. ve Massicard, É. (2016). Devlet Olma Zanaati. İletişim.
- Bauman, Z. (2011). Postmodern Etik. Ayrıntı.
- Çadırcı, M. (2007). Tanzimat Sürecinde Türkiye: Ülke Yönetimi. İmge.
- Haberler.com. (09.04.2019). MHP, Büyükşehirlerdeki Muhtarlıkların Kaldırılması Teklifinde Bulundu. <https://www.haberler.com/guncel/mhp-buyuksehirlerdeki-muhtarliklarin-kaldirilmasi-11925002-haberi/>, Erişim: 10.05.2024.
- Massicard, É. (2007). Türkiye'den Avrupa'ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması (A. Berktaş, Çev.), İletişim.
- TCCB. (2023). Muhtarlar Toplantısında Yaptıkları Konuşma. <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2978/muhtarlar-toplantisinda-yaptiklari-konusma>, Erişim: 17.03.2023.
- Özkan Erdoğan, Ş. (2016). Mahalle ve Türkiye'de Mahalle Muhtarlığı [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi SBE.
- Yeni Adım Gazetesi. (2024, Şubat 24). Prof. Dr. Mustafa Öztürk: Muhtarların işlevi E-Devlet ile bitti. <https://www.yeniadimgazetesi.com/prof-dr-mustafa-ozturk-muhtarlarin-islevi-e-devlet-ile-bitti>, Erişim: 17.03.2024.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazar Katkıları

Şulenur Özkan Erdoğan: Katkı oranı %100.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.
